

Datum
2015-08-17

Systematiska jämförelser – för lärande i staten (SOU 2015: 36)

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) avstyrker utredningens förslag.

Motiven för förslagen

Utredningen anger som sitt huvudmotiv för förslagen att lärandet och verksamhetsutvecklingen inom den statliga förvaltningen behöver förbättras. Även om detta kan vara en riktig bedömning, har utredningen inte visat att uppbyggnaden av en databas med indikatorer skulle vara det effektivaste sättet att åstadkomma detta. Det finns åtskilligt som talar emot.

De mest omfattande erfarenheterna på området härrör från de så kallade öppna jämförelserna inom kommuner och landsting. Här handlar det om ett antal identiska verksamheter – barnomsorg, skola etc. – som bedrivs av ett stort antal producenter. Även med dessa förhållandevis gynnsamma förutsättningar krävs en indelning efter kommuntyp, för närvarande tio stycken (storstad, förortskommun etc.). Inom staten är heterogeniteten med nödvändighet större, eftersom myndigheterna per definition har olika uppdrag. Även för jämförelser av övergripande natur gällande exempelvis overhead eller lokaler tvingas man därför dela in myndigheterna i kategorier efter verksamhetsinriktning. Det är inte heller säkert att alla myndigheter definierar overhead på samma sätt, vilket försvårar jämförelser. För kärnverksamheterna blir jämförelserna än mer disparata, och det framgår inte i betänkandet på vilket sätt de skulle bli meningsfulla.

Förslagen

Utredningens förslag är dels att alla myndigheter ska åläggas att använda systematiska jämförelser för att utveckla verksamheten, dels att Ekonomistyrningsverket och Statskontoret ska ges ansvar för att utveckla och samordna ett övergripande program för sådana jämförelser. Beträffande det första förslaget måste konstateras att det inte framgår på vilket sätt myndigheterna är tänkta att använda de systematiska jämförelserna. Verksamheter kan utvecklas med hjälp av olika beslutsunderlag, och det är inte klart att just jämförelser av angivet slag skulle vara det effektivaste.

Det andra förslaget lider av den svagheten att de utpekade myndigheterna har generellt kunnande om ekonomistyrning respektive förvaltning men saknar det sektorspecifika kunnande som krävs för att avgöra vilka dimensioner av de många olika verksamheterna som bör registreras och, där så är meningsfullt, jämföras.

Att man bygger en större databas innebär inte heller med automatik att den används. Det finns en uppenbar risk att man med en ganska betydande resursinsats skapar en infrastruktur som inte används i någon större utsträckning, helt enkelt därför att de jämförelser som blir möjliga inte upplevs som meningsfulla av de verksamhetsansvariga. Jämförelser över tid avseende en och samma verksamhet är alltid meningsfulla, men de kräver inte den gemensamma infrastruktur som utredningen har föreslagit.

Ett alternativ

Inom ett tiotal delsektorer finns sedan kortare eller längre tid analysmyndigheter som kombinerar djup kompetens på sina respektive områden med avancerat metodkunnande. Dessa myndigheter utgör den naturliga startpunkten om regeringen önskar stärka lärandefunktionen i staten. Analysmyndigheterna har det sektorkunnande som krävs för att avgöra vad som ska mätas, vilka kvalitetsdimensioner som är centrala, vad som går att utvärdera och så vidare. Ett viss informellt samarbete bedrivs redan mellan dessa myndigheter. Regeringen skulle som en markering kunna formalisera detta samarbete.

I detta ärende har generaldirektör Per Molander beslutat.

Per Molander
Generaldirektör